

Door **Professor Nigel Lowe**, Directeur van het 'Centre for International Family Law Studies',
Cardiff University Law School, Wales, Verenigd Koninkrijk, en **Geeske Ruitenber**,
Vrije Universiteit Amsterdam, Nederland*

1. ACHTERGROND INFORMATIE

Het Koninkrijk der Nederlanden heeft een quasi-federale structuur en bestaat uit Nederland, de Nederlandse Antillen (namelijk Curaçao, Bonaire, St. Maarten, St. Eustatius, Saba) en Aruba. Het Haags Verdrag betreffende de burgerrechtelijke aspecten van internationale ontvoering van kinderen 1980 (hierna 'Haags Verdrag 1980') is geratificeerd voor het gehele Koninkrijk,¹ maar is alleen van toepassing in Nederland (voor het Europese deel van het Koninkrijk).²

Nederland kent een constitutionele monarchie met een parlementair systeem. Hetgeen ook kan worden getypeerd als een gedecentraliseerde eenheidsstaat. In Nederland is een 'civil law' systeem van toepassing zowel op centraal (overheids) niveau, binnen twaalf provincies, als in meer dan vijfhonderd gemeenten.³ De meeste Nederlandse familierechtelijke wetgeving staat in boek 1 van het Burgerlijk Wetboek (BW). De relevante procedures zijn opgenomen in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Rv).

Rechtsmacht, erkenning en tenuitvoerlegging van gezagsbeslissingen worden in Nederland, net als in andere Staten van de Europese Unie (EU),⁴ deels geregeld door de Brussel II Verordening⁵ die in werking is getreden op 1 maart 2001. Hoewel de Verordening voorrang heeft boven de Nederlandse nationale wetgeving, is zij niet van invloed geweest op de toepassing van het Haags Verdrag 1980 (zie artikel 4 van de Verordening). Echter, de herziene Brussel II Verordening⁶ die van kracht is geworden op 1 maart 2005,⁷ ook bekend als Brussel II bis,

* Onze dank gaat in het bijzonder uit naar Professor Jaap Doek, Vrije Universiteit Amsterdam; Henriëtte Lenters, (voormalig) Hoofd van de Nederlandse Centrale Autoriteit; Manon Knoops, Nederlandse Centrale Autoriteit; Frans van der Reijt, Rechtbank 's-Hertogenbosch; en Arnoud Willems, Nolen van der List Advocaten Amsterdam, voor hun medewerking bij de totstandkoming van dit rapport. Emily Atkinson, Cardiff Law School, is eveneens dank verschuldigd. Ten slotte danken wij Sharon Willicombe, Cardiff Law School, voor haar assistentie bij de voorbereiding van dit rapport. Dit rapport is een vertaling van het oorspronkelijk Engelstalige 'Country Report: Netherlands'.

¹ Rijkswet van 2 mei 1990, *Stb.* 202.

² Echter, indien Aruba of de Nederlandse Antillen om assistentie in kinderontvoeringszaken vragen, kan de Nederlandse Centrale Autoriteit hen hierbij behulpzaam zijn: informatie van de Nederlandse Centrale Autoriteit, 25 augustus 2003.

³ O. Jansen; G. Middeldorp, *Researching Dutch Law* 2001. Beschikbaar via <http://www.LLRX.com/features/dutch.htm>.

⁴ Met uitzondering van Denemarken die geen partij is bij deze verordening -zie artikel 2 lid 3.

⁵ Verordening (EG) nr. 1347/2000 van de Raad van 29 mei 2000, PbEG L 160, betreffende de bevoegdheid en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken en inzake de ouderlijke verantwoordelijkheid voor gemeenschappelijke kinderen, OJ No. L 160, 30.6.2000, p. 19.

⁶ Verordening (EG) nr. 2201/2003 van 27 november 2003, PbEU L 338, betreffende de bevoegdheid en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken en inzake de ouderlijke verantwoordelijkheid, en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 1347/2000, OJ L338, 23.12.2003, p. 1.

⁷ Artikel 72.

zal wel van invloed zijn indien een verzoek wordt gedaan in een EU Staat⁸ met betrekking tot een kind dat gewoon verblijf heeft in een andere lidstaat.

Ten eerste zullen de gerechten, indien zij de artikelen 12 en 13 Haags Verdrag 1980 toepassen, zich ervan moeten verzekeren 'dat het kind tijdens de procedure in de gelegenheid wordt gesteld te worden gehoord, tenzij dit gezien zijn leeftijd of mate van rijpheid niet raadzaam wordt geacht.'⁹ Ten tweede dient het gerecht met bekwame spoed te beschikken 'met gebruikmaking van de snelste procedures die in het nationale recht beschikbaar zijn' en, onverminderd die verplichting, beslist het gerecht 'uiterlijk zes weken nadat het verzoek aanhangig is gemaakt, tenzij dit als gevolg van uitzonderlijke omstandigheden onmogelijk blijkt'. Ten derde is het gerecht niet toegestaan om terugkeer te weigeren op grond van artikel 13b 'wanneer vaststaat dat er adequate voorzieningen zijn getroffen om de bescherming van het kind na terugkeer te verzekeren.' Ten vierde mag een gerecht de terugkeer niet weigeren 'indien de persoon die om de terugkeer van het kind verzoekt niet in de gelegenheid is gesteld te worden gehoord.' Indien een verzoek tot teruggeleiding wordt afgewezen, dient het gerecht, binnen een maand, een afschrift van het bevel en de desbetreffende stukken toe te zenden aan het bevoegde gerecht of de Centrale Autoriteit van de lidstaat waar het kind voor de ontvoering gewoon verblijf had. Laatstgenoemd gerecht of Centrale Autoriteit dient de partijen uit te nodigen om, binnen drie maanden na oproeping, overeenkomstig het nationale recht conclusies in te dienen, zodat de rechter de kwestie van het gezagsrecht kan onderzoeken. Met andere woorden, het is het gerecht van de Staat van gewoon verblijf van het kind dat rechtsmacht heeft om te beslissen over het gezag. Indien, nadat partijen gehoord zijn, de rechter terugkeer van het kind verlangt, dan is die beslissing uitvoerbaar zonder dat daartoe verdere bevelen nodig zijn.

1.1 IMPLEMENTATIE VAN HET VERDRAG

Het Haags Verdrag 1980 trad voor Nederland in werking op 1 september 1990. Nederland was de 14^e Verdragsluitende Staat (de 12^e die ratificeerde, maar twee andere Staten, Belize en Hongarije waren eerder toegetreden).¹⁰ In Nederland zijn internationale verdragen, indien zij geratificeerd zijn, direct van toepassing. Het is niet nodig om de verdragen woord voor woord te incorporeren in een nationale wet. Het is voldoende indien het wetsvoorstel tot goedkeuring van het verdrag en eventuele voorbehouden worden goedgekeurd door het parlement.¹¹ De artikelen 93 en 94 Grondwet voorzien in de rechtstreekse werking van verdragsbepalingen indien zij naar hun inhoud een ieder kunnen verbinden. Het is aan de rechter om te bepalen of dit het geval is. Dit betekent dat een burger in een juridische procedure een bepaling van een internationaal verdrag kan inroepen en dat die bepaling, indien de rechter oordeelt dat zij rechtstreekse werking heeft, prevaleert. Nationale wetgeving die met een rechtstreeks werkende bepaling in strijd is, wordt dan buiten toepassing gelaten.

Wat betreft het Haags Verdrag 1980 was er uitvoeringswetgeving noodzakelijk om de door het verdrag vereiste, bevoegde Centrale Autoriteit in

⁸ Behalve Denemarken, zie artikel 2 lid 3.

⁹ Dit was reeds het geval in Nederland, zie hierna onder 3.5.

¹⁰ http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.publications&dtid=36&cid=24.

¹¹ Zie voor de wetsgeschiedenis: *Kamerstukken* II 1987-1990, 20 461 (R 1345); *Handelingen* II 1989/90, p. 575-576; *Kamerstukken* I 1989/90, no. 71, 124, 124a, 124b; *Handelingen* I 1989/90, 1 mei 1990.

het leven te roepen en om enkele bijzondere procedurele regels voor de behandeling van teruggeleidingsverzoeken te kunnen geven. Deze wet,¹² *Wet van 2 mei 1990 tot uitvoering van het op 20 mei 1980 te Luxemburg tot stand gekomen Europees Verdrag betreffende de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen inzake het gezag over kinderen en betreffende het herstel van het gezag over kinderen, uitvoering van het op 25 oktober 1980 te 's-Gravenhage tot stand gekomen Verdrag inzake de burgerrechtelijke aspecten van internationale ontvoering van kinderen alsmede algemene bepalingen met betrekking tot verzoeken tot teruggeleiding van ontvoerde kinderen over de Nederlandse grens en de uitvoering daarvan*,¹³ (hierna 'de Uitvoeringswet') regelt de taken en bevoegdheden van de Centrale Autoriteit, bepaalt welke rechter rechtsmacht heeft, geeft regels omtrent de procedure die moet worden gevolgd in geval van inkomende verzoeken tot teruggeleiding en omgang en bevat een bepaling met betrekking tot rechtsbijstand.

In aanvulling op de Uitvoeringswet bestaat er een protocol dat regels geeft voor de behandeling van kinderontvoeringszaken door de Centrale Autoriteit.¹⁴

1.2 TOETREDENDE STATEN DIE NEDERLAND HEEFT AANVAARD

Nederland heeft het Verdrag geratificeerd als lid van de Haagse Conferentie en zodoende moet het alle ratificaties door andere lidstaten aanvaarden. Op basis van artikel 38 mogen echter ook Staten die geen lid zijn van de Haagse Conferentie toetreden tot het Verdrag, maar de Verdragsluitende Staten zijn niet verplicht die toetredingen te aanvaarden. Het Ministerie van Buitenlandse zaken beslist in overleg met de Centrale Autoriteit of toetredingen al dan niet worden aanvaard. Het Nederlandse beleid is dat toetreding tot het Verdrag wordt aanvaard indien de toetredende Staat een Centrale Autoriteit heeft. Per 1 januari 2005 was het Verdrag van kracht tussen 73 Verdragsstaten en Nederland.

Voor een volledige lijst van alle Staten waarmee het Verdrag voor Nederland van kracht is en de data waarop het Verdrag voor de betreffende Staten inwerking is getreden, zie de Appendix.

1.3 BILATERALE OVEREENKOMSTEN MET NIET-VERDRAGSSTATEN

Nederland heeft geen bilaterale overeenkomsten gesloten met niet-Verdragsstaten. In de 'Concluding Observations' van het Comité voor de Rechten

¹² Deze wetgeving implementeert eveneens het *Europees Verdrag betreffende de Erkenning en de Tenuitvoerlegging van Beslissingen inzake het Gezag over kinderen en betreffende het herstel van het gezag over kinderen (1980)* (hierna 'het Europees Verdrag 1980'). In zaken waarin het Europees Verdrag 1980 en het Haags Verdrag 1980 beide van toepassing zijn, wordt het verdrag dat de teruggeleiding in dat geval het meest bevordert, toegepast. Indien de Centrale Autoriteit een verzoek ontvangt, beslist het - in het belang van het kind - welk verdrag wordt toegepast. Doorgaans is dit het Haags Verdrag. In de praktijk, wordt slechts in minder dan vijf kinderontvoeringszaken per jaar het Europees Verdrag toegepast: Informatie van de Nederlandse Centrale Autoriteit, 25 augustus 2003. Dit wordt echter ingewikkelder doordat de Brussel II Verordening voorrang heeft (zie artikel 37 van de Verordening) boven het Europees Verdrag en weinig ruimte laat om het Europees Verdrag toe te passen. In feite zal de toepassing van laatstgenoemd verdrag worden beperkt tot zaken naar en vanuit Denemarken en andere verdragsstaten van buiten de EU.

¹³ *Uitvoeringswet van 2 mei 1990, Stb. 1990, 202.*

¹⁴ *Protocol Internationale Kinderontvoering* (Ministerie van Justitie, september 2000). Dit protocol heeft echter geen juridisch bindende status. Daardoor is het niet duidelijk in hoeverre de Centrale Autoriteit hieraan gebonden is.

van het Kind werd Nederland aangemoedigd het sluiten van bilaterale overeenkomsten met Staten die geen partij zijn bij het Haags Verdrag 1980 of het Europees Verdrag 1980 in overweging te nemen.¹⁵ Nederland is hier geen voorstander van, omdat men bang is dat het sluiten van bilaterale verdragen Staten er wellicht van weerhoudt partij bij een van de multilaterale verdragen te worden.¹⁶

Artikel 2 Uitvoeringswet bepaalt overigens dat deze wet ook van toepassing is in gevallen van internationale ontvoering van kinderen die niet door het Europese of Haagse Verdrag worden beheerst. De Uitvoeringswet bevat geen specifieke regels voor zaken die niet onder het Haags Verdrag vallen. De enige uitzondering hierop is dat artikel 13 lid 3 Uitvoeringswet bepaalt, dat de rechter in dergelijke gevallen het verzoek kan afwijzen op de gronden die zijn vermeld in de artikelen 12 lid 2, 13 en 20 van het Haags Verdrag 1980 (en niet op grond van de artikelen 9 of 10 van het Europees Verdrag 1980). Hoewel, in theorie, verzoeken van Staten die geen partij zijn bij het Haags Verdrag dus op exact dezelfde wijze dienen te worden behandeld als verzoeken vanuit Verdragsstaten, lijkt het waarschijnlijk dat, in de praktijk, in die gevallen het verzoek tot terugkeer sneller afgewezen zal worden.

1.4 VERDRAG NIET VAN TOEPASSING OP INTERNE ONTVOERINGEN

Ontvoeringen binnen het Koninkrijk der Nederlanden worden niet bestreken door het Verdrag. Hieronder worden dus ook ontvoeringen tussen Nederland (deel van het Koninkrijk in Europa) en de Nederlandse Antillen en Aruba begrepen.

Er bestaat geen bijzondere wetgeving die ziet op interne ontvoeringen.¹⁷ In plaats daarvan passen Nederlandse rechters civielrechtelijke bepalingen met betrekking tot gezag¹⁸ en / of strafrecht toe.¹⁹ Op grond van artikel 40 van het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden²⁰ kunnen rechterlijke beslissingen in het gehele koninkrijk (d.w.z. inclusief de Nederlandse Antillen en Aruba) ten uitvoer worden gelegd.

2. DE ADMINISTRatieve EN JURIDISCHE INSTANTIES DIE UITVOERING GEVEN AAN HET VERDRAG

2.1 CENTRALE AUTORITEIT

Er is in Nederland één Centrale Autoriteit. Een onderdeel van het Ministerie van Justitie (de Directie Justitieel Jeugdbeleid) vervult de verplichtingen van de Centrale Autoriteit, onder zowel het Haags als het Europees Verdrag. De Centrale Autoriteit behandelt daarnaast, in samenwerking met het Ministerie van Buitenlandse Zaken, ook zaken die niet onder het Haags Verdrag vallen.

¹⁵ Concluding Observations of the Committee on the Rights of the Child: Netherlands 26.10.99, CRC/C/15/Add.114 onder 15.

¹⁶ *Second Periodic Report by the Kingdom of the Netherlands on the implementation of the UN Convention on the Rights of the Child*, Den Haag, maart 2002, p. 32.

¹⁷ Hof Leeuwarden 1 april 1998, <http://www.clara-wichmann.nl/jurisprudentie/tekst/jur/99030170-jur.asp>.

¹⁸ Titel 14 van boek 1 van het Burgerlijk Wetboek.

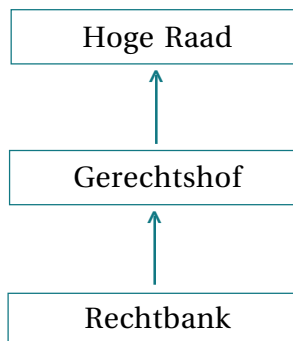
¹⁹ Zie hierna onder 5.1.2.

²⁰ Het Statuut bevat regels met betrekking tot rechtsmacht. Een beperkt aantal onderwerpen (zoals verdediging van het Koninkrijk, buitenlandse betrekkingen) wordt beschouwd als aangelegenheden van het Koninkrijk. De drie delen van het Koninkrijk behartigen zelfstandig de overige / hun eigen aangelegenheden (artikelen 3 en 41 Statuut).

Er zijn twee juristen die zich (fulltime) bezighouden met kinderontvoeringszaken, hoewel zij soms ook andere internationale zaken behandelen.²¹ Het hoofd van de Centrale Autoriteit werkt fulltime en is verantwoordelijk voor kwesties met betrekking tot zowel internationale kinderontvoering als internationale adoptie.²² Het ondersteunend personeel bestaat uit een parttime secretaresse voor kinderontvoerings- en internationale adoptiezaken.²³ Bij voorkeur communiceert de Centrale Autoriteit in het Engels, maar zij kan ook communiceren in het Duits en Frans.²⁴ Met de Centrale Autoriteit kan contact worden opgenomen op het volgende adres:

Ministerie van Justitie
 Directie Justitieel Jeugdbeleid
 Bureau Centrale Autoriteit
 Schedeldoekshaven 100
 Postbus 20301
 2500 EH Den Haag
 Nederland
 Tel: +31 (0) 70 370 4893
 Fax: +31 (0) 70 370 7507

2.2 GERECHTEN EN RECHTERS DIE BEVOEGD ZIJN VERDRAGSZAKEN TE BEHANDELEN

Het Nederlandse rechtssysteem bestaat uit drie lagen. In Verdragszaken hebben de Rechtbanken rechtsmacht in eerste aanleg.²⁵ Er zijn negentien Rechtbanken. Verdragszaken worden behandeld door één kinderrechter of door een kamer die bestaat uit drie rechters van de sector Familierecht, van wie één een kinderrechter is, van de Rechtbank in het arrondissement waarin het kind verblijft. Indien het kind geen vaste verblijfplaats heeft, is de Rechtbank in Den Haag bevoegd.²⁶

Het Gerechtshof behandelt een zaak indien hoger beroep is ingesteld tegen een beslissing van de Rechtbank. In hoger beroep wordt de zaak ('in volle omvang') opnieuw behandeld. Er zijn vijf Gerechtshoven. Verdragszaken worden doorgaans behandeld door drie rechters van de sector Familierecht van het Hof.

²¹ Indien bijvoorbeeld maatregelen genomen moeten worden om het kind te beschermen, kan de Centrale Autoriteit contact bevorderen tussen de Raad voor de Kinderbescherming in Nederland en de relevante instantie in een ander land, of informatie verstrekken.

²² Hoogstwaarschijnlijk gaat de Centrale Autoriteit ook zaken behandelen die onder de herziene Brussel II Verordening vallen en onder het Haags Kinderbeschermingsverdrag van 1996.

²³ Informatie van de Nederlandse Centrale Autoriteit, 25 augustus 2003.

²⁴ Ibid., 5 januari 2004.

²⁵ Ook alleensprekende rechters, zoals kinderrechters en kantonrechters, maken deel uit van de Rechtbanken.

²⁶ Artikel 11 Uitvoeringswet.

Na het hoger beroep kunnen degenen die partij zijn in een zaak beroep in cassatie instellen bij de Hoge Raad. In cassatie wordt de zaak behandeld door vijf rechters van de civiele sector. Sommige van hen kunnen bij de Rechtbank en / of het Hof ervaring hebben opgedaan in familierechterlijke kwesties. De Hoge Raad oordeelt niet over feiten. Dit betekent dat de Hoge Raad alleen kan oordelen of het recht, inclusief de procesregels, juist is toegepast.²⁷ Relatief weinig internationale kinderontvoeringszaken (in 1999: 12 zaken)²⁸ worden voor de rechter gebracht. Dientengevolge hebben de meeste rechters die dergelijke zaken behandelen weinig ervaring met en geen gedetailleerde kennis van het Verdrag.²⁹

3. TOEPASSING VAN HET VERDRAG – INKOMENDE VERZOeken TOT TERUGGELEIDING

3.1 OPSPORING VAN HET KIND

De Centrale Autoriteit onderzoekt indien nodig (op een praktische wijze) waar het kind zich bevindt. Indien zij een bepaald adres ontvangt (en in de meeste zaken is er een adres of telefoonnummer beschikbaar), kan zij een ambtenaar van de burgerlijke stand van een gemeente vragen of het kind daar staat ingeschreven.³⁰ De ambtenaar is verplicht deze informatie te verstrekken. Gemeentebesturen en ambtenaren van de burgerlijke stand zijn namelijk verplicht aan de Centrale Autoriteit kosteloos alle inlichtingen te verschaffen en haar kosteloos en vrij van zegel alle afschriften en uittreksels uit hun registers te verschaffen die de Centrale Autoriteit van hen vraagt in verband met de uitvoering van haar taak.³¹ Het Nederlandse recht faciliteert het zoeken naar de ontvoerder in die zin, dat iedereen zich binnen vijf dagen na verhuizing dient in te schrijven in de registers van hun gemeente. Echter, het niet registeren is slechts een lichte overtreding.³²

Indien er geen adres bekend is, wendt de Centrale Autoriteit zich schriftelijk tot de Officier van Justitie in het arrondissement waar het kind vermoedelijk verblijft, met het verzoek het kind op te sporen.³³ Dit verzoek van de Centrale Autoriteit om medewerking, wordt door de Officier van Justitie met voorrang behandeld. Indien de verblijfplaats van het kind onbekend is, wendt de Centrale Autoriteit zich tot de Officier van Justitie in arrondissement 's-Gravenhage. De Centrale Autoriteit heeft recht op volledige medewerking van de politie. Politieambtenaren mogen ter opsporing van de verblijfplaats van het kind daartoe elke plaats betreden voor zover dat voor de vervulling van hun taak redelijkerwijs nodig is.³⁴ Het is relatief eenvoudig om een kind op te sporen: Nederland is een klein land en het is moeilijk om je te verbergen voor de politie die je probeert op te sporen. Bovendien is het vaak mogelijk om het kind op school te traceren. Zolang een kind niet gevonden is, sluit de Centrale Autoriteit de zaak niet.³⁵

Het is mogelijk om informatie en foto's van vermiste kinderen te publiceren op <http://www.missingkids.nl>.

²⁷ Administration of Justice, 'The Court System in the Netherlands', augustus 2002, p. 5, 10.

²⁸ Zie hierna onder 7.

²⁹ Momenteel bestaat er echter een werkgroep 'Internationale kinderontvoering', dus de kennis van rechters over dit onderwerp zal worden vergroot.

³⁰ Informatie van de Nederlandse Centrale Autoriteit, 25 augustus 2003.

³¹ Artikel 8 Uitvoeringswet.

³² Artikel 66 *Wet gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens*. Niet alleen de verblijfplaats, maar ook huwelijken, geboorten en overlijden worden geregistreerd.

³³ Zij kunnen gebruik maken van signaleringssystemen zoals het Nationale Schengen Informatie Systeem (NSIS) of Interpol.

³⁴ Artikel 9 Uitvoeringswet.

³⁵ Informatie van de Nederlandse Centrale Autoriteit, 25 augustus 2003.

3.2 DE TERUGGELEIDINGSPROCEDURE EN DE ROL VAN DE CENTRALE AUTORITEIT

Nederland heeft geen voorbehoud gemaakt bij artikel 24 van het Verdrag. Dit betekent dat documenten dus zowel in het Frans als in het Engels kunnen worden vertaald.³⁶ De Nederlandse Centrale Autoriteit verzoekt de buitenlandse Centrale Autoriteit documenten te vertalen, maar in uitzonderlijke gevallen, indien dit in verband met de spoedeisendheid noodzakelijk is, vertaalt zij de documenten zelf en op eigen kosten.³⁷ Doorgaans worden verzoeken tot teruggeleiding naar de Centrale Autoriteit gestuurd, maar de verzoeker kan zich ook direct tot de rechter of andere autoriteiten wenden.³⁸ De Nederlandse Centrale Autoriteit heeft een eigen formulier voor de indiening van verzoeken.

Wanneer de Centrale Autoriteit een verzoek tot teruggeleiding ontvangt, onderzoekt zij of het verzoek binnen de reikwijdte van het Verdrag valt. Zij controleert alleen of aan de wettelijke minimum eisen is voldaan. Indien dit niet het geval is, belt of schrijft zij de buitenlandse Centrale Autoriteit.³⁹ Indien de Centrale Autoriteit concludeert dat niet aan de voorwaarden voldaan is, stelt zij de verzoeker ervan op de hoogte dat het verzoek wordt afgewezen of -in een latere fase- beëindigt zij haar activiteiten.⁴⁰ De verzoeker kan, binnen een maand na ontvangst van de beschikking, daartegen opkomen bij de Rechtbank in Den Haag. Er is geen hoger beroep mogelijk tegen de beslissing van de Rechtbank.

De Nederlandse Uitvoeringswet verlangt van de Centrale Autoriteit dat zij een minnelijke regeling probeert te treffen en een vrijwillige terugkeer probeert te bereiken. De Centrale Autoriteit moet de ontvoerder bij aangetekende brief in kennis stellen van het teruggeleidingsverzoek. Indien naar oordeel van de Centrale Autoriteit, in verband met de omstandigheden van het geval, uiterste spoed geboden is of vrijwillige medewerking niet is te verwachten, mag de Centrale Autoriteit echter van het sturen van een brief afzien.⁴¹

In de aangetekende brief stelt de Centrale Autoriteit de ontvoerder op de hoogte van het verzoek tot teruggeleiding, de gronden waarop het berust en haar voornemen een verzoek tot afgifte van een rechterlijk bevel tot teruggeleiding in te dienen, indien het kind niet binnen een redelijke termijn vrijwillig terugkeert. Wat een 'redelijke termijn' is, hangt af van de omstandigheden van het geval. Doorgaans is tien dagen gebruikelijk.⁴² Binnen die termijn dient de ontvoerder contact op te nemen met de Centrale Autoriteit en aan te geven of hij of zij wil meewerken. Nadat er contact is opgenomen, probeert de Centrale Autoriteit een minnelijke regeling te treffen. Tijdens de onderhandelingen waarbij geprobeerd wordt tot overeenstemming te komen, treedt de Centrale Autoriteit op als een 'intermediair' tussen de ouders. Dit kan enkele weken duren.

³⁶ Verzoeken in een andere taal worden soms geaccepteerd, indien een medewerker van de Centrale Autoriteit in staat is het verzoek te lezen en te begrijpen: informatie van de Nederlandse Centrale Autoriteit, 25 augustus 2003.

³⁷ Indien een brief in een buitenlandse taal vlak voor de mondelinge behandeling bij de Rechtbank wordt ontvangen, vertaalt de Centrale Autoriteit, in verband met de snelheid, zonodig deze brief zelf: informatie van de Nederlandse Centrale Autoriteit, 25 augustus 2003.

³⁸ Artikel 4 lid 2 Uitvoeringswet en artikel 29 Haags Verdrag. Voor meer informatie over juridische vertegenwoordiging in zaken waarin men zich direct tot de Rechtbank wendt, zie hierna onder 3.3.

³⁹ Informatie van de Nederlandse Centrale Autoriteit, 25 augustus 2003.

⁴⁰ Artikel 6 Uitvoeringswet. Indien, naar mening van de Centrale Autoriteit, het kind niet dient terug te keren, maakt zij de zaak niet aanhangig. Dit gebeurt echter alleen op grond van feitelijke en niet op grond van subjectieve redenen. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn indien er een rechterlijke beslissing is waarbij de achtergebleven ouder is veroordeeld voor pedofilie (niet voor minder ernstige strafbare feiten).

⁴¹ Artikel 10 Uitvoeringswet. Echter, in de praktijk stuurt de Centrale Autoriteit altijd een brief. Er bestaat overigens geen sanctie voor het niet versturen van een aangetekende brief.

⁴² Drie weken in de vakantieperiode. Maar indien er een aanmerkelijk risico bestaat dat de ouder met het kind naar het buitenland zal vluchten, kan de termijn ook achtenveertig uur bedragen: informatie van de Nederlandse Centrale Autoriteit, 25 augustus 2003.

Indien de onderhandelingen voor vrijwillige terugkeer op niets uitlopen en geen andere minnelijke regeling overeengekomen is, stuurt de Centrale Autoriteit een brief naar de ontvoerder met de mededeling dat zij de zaak aanhangig zal maken bij de Rechtbank. De juridische procedures worden ingesteld door de Centrale Autoriteit, die een verzoek indient voor zichzelf *en* als vertegenwoordiger van de achtergebleven ouder.⁴³ De Centrale Autoriteit is zelfs bevoegd om namens de achtergebleven ouder op te treden zonder diens uitdrukkelijke volmacht.⁴⁴

De uitvoering van bepaalde handelingen kan de Centrale Autoriteit, overeenkomstig door haar te geven aanwijzingen, opdragen aan de Raad voor de Kinderbescherming.⁴⁵ De Raad kan de sociale situatie van het kind onderzoeken,⁴⁶ bijvoorbeeld indien de Centrale Autoriteit twijfelt of terugkeer in het belang van het kind zal zijn.

3.3 JURIDISCHE VERTEGENWOORDIGING

De Centrale Autoriteit treedt in eigen naam op als verzoeker en als vertegenwoordiger van de achtergebleven ouder. Een van de juristen die werkzaam is bij de Centrale Autoriteit verschijnt in persoon bij de Rechtbank en is volledig bevoegd als 'advocaat' op te treden.⁴⁷ Echter, indien de verzoeker dat wenst, kan hij of zij ook een eigen advocaat inhuren en rechtstreeks een verzoek bij de Rechtbank indienen op grond van artikel 29 Haags Verdrag 1980. In dergelijke zaken wordt het verzoek volledig door de advocaat behandeld en speelt de Centrale Autoriteit geen rol.⁴⁸

In theorie hoeft de verweerder in een verzoekschriftprocedure bij de Rechtbank niet vertegenwoordigd te worden door een advocaat, mits hij geen verweerschrift indient. In de praktijk wordt er echter vrijwel altijd een verweerschrift ingediend en is dus gewoonlijk bijstand van een procureur noodzakelijk.⁴⁹ In zaken voor het Hof en de Hoge Raad dient de verweerder altijd een advocaat te hebben.

Over het algemeen is het doel van de Centrale Autoriteit en de achtergebleven ouder hetzelfde, namelijk terugkeer van het kind naar de verzoekende Staat. De Centrale Autoriteit handelt in het belang van het kind overeenkomstig de beginselen van het Verdrag. Zoals reeds gezegd, kan de achtergebleven ouder echter altijd een eigen advocaat inhuren. Hiervoor kan de ouder bijvoorbeeld kiezen indien hij of zij van mening verschilt met de Centrale Autoriteit (hoewel het in dergelijke zaken ook mogelijk is dat de achtergebleven ouder de rechter vertelt dat hij of zij een andere mening is toegedaan dan de Centrale Autoriteit). De achtergebleven ouder kan, met behulp van een eigen advocaat, ook hoger beroep instellen indien de Centrale Autoriteit geen hoger beroep instelt.⁵⁰

⁴³ Ter vergelijking, in Australië treedt de Centrale Autoriteit ook op als verzoeker, maar niet als vertegenwoordiger.

⁴⁴ Artikel 5 lid 1 Uitvoeringswet.

⁴⁵ Artikel 7 Uitvoeringswet.

⁴⁶ *Normen 2000, 'Beleidsregels met betrekking tot de werkwijze van de Raad voor de Kinderbescherming', versie 2*, § 8.1.4 (hierna 'Normen 2000').

⁴⁷ De medewerkers van de Centrale Autoriteit hoeven geen lid te zijn van de Orde van Advocaten. Bij de Hoge Raad dient de Centrale Autoriteit echter wel altijd te worden vertegenwoordigd door een advocaat.

⁴⁸ Artikel 29 Haags Verdrag. Artikel 4 lid 2 Uitvoeringswet. Het is niet bekend hoe vaak ouders rechtstreeks een verzoek indienen bij de Rechtbank. Mw. Lenters (tot voorkort hoofd van de Nederlandse Centrale Autoriteit) schat echter in, dat dit slechts twee of drie maal per jaar het geval is. Informatie van de Nederlandse Centrale Autoriteit, 25 augustus 2003.

⁴⁹ Artikelen 278, 279 lid 3 en 282 Rv.

⁵⁰ Dit wijkt af van de situatie in Australië. Indien de Australische Centrale Autoriteit geen hoger beroep instelt, is het de achtergebleven ouder niet toegestaan zelfstandig hoger beroep in te stellen.

Door de jaren heen heeft de Centrale Autoriteit veel ervaring opgedaan met het procederen in internationale kindervervoeringszaken. De ontvoerende ouder heeft deze ervaring daarentegen niet en ditzelfde geldt vaak voor diens advocaat. Voor de achtergebleven ouder heeft de betrokkenheid van de Centrale Autoriteit het belangrijke voordeel dat hij of zij van haar ervaring kan profiteren. Bovendien is de betrokkenheid van de Centrale Autoriteit gratis voor de achtergebleven ouder, terwijl de ontvoerende ouder voor zijn of haar advocaat dient te betalen tenzij hij of zij in aanmerking komt voor rechtsbijstand.

Enerzijds menen sommigen dat rechters sterk geneigd zijn een verzoek van de Centrale Autoriteit toe te wijzen, omdat zij de Minister van Justitie vertegenwoordigt. Anderzijds mag worden verwacht dat de ervaring met en kennis van het Verdrag de Centrale Autoriteit in staat stelt de rechter van objectieve informatie over de toepassing van het Verdrag te voorzien. Zelfs als dat zo is, menen sommige critici dat de 'macht' van de Centrale Autoriteit vragen oproept met betrekking tot het beginsel van 'equality of arms'.⁵¹

Het feit dat de Centrale Autoriteit in verdragsprocedures optreedt als verzoeker en als vertegenwoordiger van de achtergebleven ouder kan tot een belangenconflict leiden. Op de (dubbel) rol van de Centrale Autoriteit die als intermediair tracht een vrijwillige terugkeer of andere minnelijke regeling te bereiken én als 'advocaat' van de achtergebleven ouder optreedt, is dan ook kritiek gekomen vanuit het parlement.⁵²

De regering stelde dat de Centrale Autoriteit in de eerste fase optreedt als intermediair en daarbij partijen de gelegenheid geeft om zelf een minnelijke regeling te treffen. Indien er geen overeenstemming wordt bereikt, begint de tweede fase waarin de Centrale Autoriteit niet langer optreedt als intermediair, maar namens de achtergebleven ouder optreedt als procespartij. Hoewel het logisch en niet bezwaarlijk is dat de Centrale Autoriteit in de achtereenvolgende fasen verschillende rollen vervult, is het niettemin belangrijk dat het voor beide partijen volstrekt duidelijk is wanneer de Centrale Autoriteit haar optreden als intermediair beëindigt. De regering beloofde dat er een protocol zou komen waardoor misverstanden hierover uit de wereld geholpen zouden worden, welk protocol er ook gekomen is.⁵³

Naar mening van de Nationale Ombudsman, hoeft de Centrale Autoriteit geen hele actieve bemiddelende rol te spelen om een minnelijke regeling te bereiken, omdat dit niet in overeenstemming is met haar verplichting om het hoofddoel van het Haags Verdrag 1980, namelijk de terugkeer van het kind, te realiseren.⁵⁴

⁵¹ Informatie van de Nederlandse Centrale Autoriteit, 25 augustus 2003. Op de ongelijkheid tussen partijen -aangezien de ontvoerder wordt vertegenwoordigd door een advocaat die weinig ervaring heeft met kindervervoeringszaken- werd kritiek geleverd door Stichting de Ombudsman. De Stichting vindt het bijzonder onbillijk dat de rechter en Centrale Autoriteit geen rekening houden met de omstandigheden waaronder de ontvoerder dient terug te keren. Rapport van Stichting de Ombudsman, *Het Haags Kinderontvoeringsverdrag*, januari 2003, p. 3. [Stichting de Ombudsman is een onafhankelijke landelijke stichting die onder andere in individuele zaken adviseert of zaken doorverwijst naar de juiste instantie].

⁵² *Kamerstukken II 2000/01*, 27 400 VI, nr. 14, p. 2-4.

⁵³ *Aanhangsel Handelingen II 1999/2000*, nr. 952, p. 2074. Zie *Protocol Internationale Kinderontvoering* (Ministerie van Justitie, september 2000). Zie noot 14.

⁵⁴ *Rapport Nationale Ombudsman* 12 juni 2003, 2003/169, p. 46. De Nationale Ombudsman, die niet dient te worden verward met Stichting de Ombudsman (zie voetnoot 51), is een onpartijdig en onafhankelijke nationaal instituut, dat is opgericht in 1995 en als doel heeft het behandelen van klachten van burgers over het optreden van de overheid.

3.4 KOSTEN EN RECHTSBIJSTAND

Nederland heeft een voorbehoud gemaakt bij artikel 26 met betrekking tot de kosten in verdragsprocedures en is hierdoor alleen gehouden de kosten te vergoeden die gedekt worden door de Wet op de rechtsbijstand.⁵⁵ Verzoekers die trachten het kind vanuit Nederland te laten terugkeren, hoeven geen juridische kosten te betalen indien zij het verzoek indienen bij de Centrale Autoriteit en de zaak door de Centrale Autoriteit voor de rechter laten brengen. Echter, de Centrale Autoriteit kan verlangen dat de door haar gemaakte kosten door de verzoeker of ontvoerder worden vergoed.⁵⁶ De wetgeving staat, zoals eerder vermeld, een verzoek aan de rechter zonder tussenkomst van de Centrale Autoriteit toe. In dergelijke zaken dient de verzoeker wel zelf de kosten te voldoen, tenzij de verzoeker in Nederland in aanmerking komt voor rechtsbijstand.

Of de verzoeker of verweerder in ontvoeringszaken in aanmerking komen voor rechtsbijstand, wordt bepaald aan de hand van standaardcriteria met betrekking tot financiële middelen. Men is niet verplicht tot zekerheidsstelling voor de betaling van kosten, schaden etc.⁵⁷ Indien iemand in aanmerking komt voor rechtsbijstand betaalt de overheid een deel van de kosten, maar diegene dient ook een individuele bijdrage te voldoen.

Om in aanmerking te komen voor rechtsbijstand moet een 'Verklaring omtrent Inkomen en Vermogen' worden ingevuld. Deze verklaring is verkrijgbaar bij de gemeente of de sociale dienst. Nadat het formulier is ingevuld en is overgelegd aan een gemeente-ambtenaar, wordt er een stempel op het formulier gezet. Een advocaat of een andere rechtsbijstandverlener maakt het formulier compleet. Dit wordt samen met de Verklaring en bijlagen (bijvoorbeeld een kopie van de laatste salarisstrook) naar de Raad voor Rechtsbijstand gestuurd. De Raad beslist of iemand voor rechtsbijstand in aanmerking komt.⁵⁸

In overeenstemming met artikel 26 kan degene die met succes om terugkeer van een kind heeft verzocht, gevraagd worden de kosten voor de terugkeer van het kind voor diens rekening te nemen, maar het is aan de rechter overgelaten hierover te beslissen.

3.5 JURIDISCHE PROCEDURES

In verdragszaken is de verzoekschriftprocedure van toepassing. De Uitvoeringswet bevat een aantal regels in afwijking van de standaard verzoekschriftprocedure zoals deze is geregeld in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.⁵⁹ Zoals eerder is vermeld, is het meestal de Centrale Autoriteit die een zaak voor de rechter brengt, maar is het ook mogelijk dat de verzoeker de Centrale Autoriteit passeert en rechtstreeks een verzoek tot teruggeleiding van het kind bij de Rechtbank indient.⁶⁰

In verzoekschriftprocedures wordt de zaak of door één kinderrechter behandeld of door een kamer van drie rechters⁶¹ van de familiekamer. De behandeling geschiedt met gesloten deuren.⁶²

⁵⁵ http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.status&cid=24. Artikel 16 lid 1 Uitvoeringswet.

⁵⁶ Artikel 5 lid 3 Uitvoeringswet.

⁵⁷ Artikel 16 lid 2 Uitvoeringswet.

⁵⁸ Administration of Justice, 'Do you need legal assistance?', september 2002, p. 8, 9 en 'U wilt rechtsbijstand' - Engels, mei 2004, p. 7, 8.

⁵⁹ Artikel 11 en 12 Uitvoeringswet.

⁶⁰ Artikel 4 lid 2 Uitvoeringswet.

⁶¹ Een van de rechters dient een kinderrechter te zijn. Artikel 808 Rv.

⁶² Artikel 13 lid 2 Uitvoeringswet.

De verplichting uit het Verdrag om zaken met spoed te behandelen, vindt zijn weerslag in artikel 13 lid 2 Uitvoeringswet in die zin, dat verdragszaken voorrang hebben boven gewone familie zaken. Volgens de Centrale Autoriteit⁶³ vond de zitting in 2003 gewoonlijk binnen drie weken na indiening van het verzoek plaats en werd binnen een of twee weken daarna uitspraak gedaan. Kijkt men naar de statistieken van 1999, dan duurden de procedures echter een stuk langer.⁶⁴

Het is gebruikelijk dat de zaak mondeling wordt behandeld, waarbij de verweerder, het kind, mits oud genoeg, en de verzoeker, indien hij hiervoor kiest en op eigen kosten, aanwezig kunnen zijn. De verzoeker is niet verplicht de zitting bij te wonen, maar terwijl de verzoeker in Nederland is in verband met de zitting, kan de Centrale Autoriteit vragen of hij of zij toestemming krijgt het kind te bezoeken.⁶⁵ De rechter mag geen beslissing nemen op het teruggeleidingsverzoek alvorens hij het kind in de gelegenheid heeft gesteld hem zijn mening kenbaar te maken, tenzij dit in verband met de lichamelijke of geestelijke toestand of leeftijd van het kind onmogelijk is.⁶⁶ De rechter hoort het kind doorgaans tijdens een aparte bijeenkomst in het gerechtshof, maar de rechter kan het kind ook op diens verblijfplaats horen.⁶⁷

Er zijn geen formele beperkingen met betrekking tot de aard van het bewijs (bijvoorbeeld verklaringen van getuigen, informatie van autoriteiten). De bewijslast voor de uitzonderingen op de teruggeleiding⁶⁸ ligt bij degene die bezwaar maakt tegen de terugkeer. De regels omtrent bewijs zijn te vinden in de artikelen 149-207 Rv.

De Rechtbank kan de Raad voor de Kinderbescherming uitnodigen bij de mondelinge behandeling aanwezig te zijn. Tijdens de zitting kan de rechter de Raad verzoeken de situatie waarin het kind zich in Nederland bevindt te onderzoeken. Bij dit onderzoek⁶⁹ wordt altijd het kind betrokken en de Centrale Autoriteit kan worden verzocht om informatie te verstrekken. De rapportage dient binnen zes weken⁷⁰ gereed te zijn, maar in de meeste zaken kan de rechter niet zolang wachten.

Verzoeken tot teruggeleiding worden, aldus de Centrale Autoriteit, over het algemeen toegewezen.⁷¹

De Nederlandse rechter die een beslissing moet nemen met betrekking tot het gezag over een kind ten aanzien waarvan een verzoek tot teruggeleiding is ingediend bij de Centrale Autoriteit, houdt zijn beslissing aan totdat onherroepelijk op dat verzoek is beslist. Indien er nog geen verzoek tot teruggeleiding is gedaan, maar de rechter goede gronden heeft aan te nemen dat het kind internationaal is ontvoerd, houdt de rechter zijn beslissing

⁶³ Informatie van de Nederlandse Centrale Autoriteit, 25 augustus 2003.

⁶⁴ Zie hierna onder 7.1.3.

⁶⁵ De ontvoerende ouder kan weigeren toestemming voor dit bezoek te verlenen.

⁶⁶ Artikel 13 lid 2 Uitvoeringswet. Soms worden kinderen van 8 ½ jaar gehoord: Hof 's-Gravenhage 30 september 1994, NJ 1995, 356. Vergelijk artikel 12 VN-verdrag inzake de rechten van het kind 1989 en artikel 809 Rv.

⁶⁷ Artikel 802 Rv.

⁶⁸ Bijvoorbeeld indien een beroep wordt gedaan op de weigeringsgronden van de artikelen 13 en 20.

⁶⁹ Dit is geen uitgebreid onderzoek. Het onderzoek is beperkt tot het zich al dan niet voordoen van een van de weigeringsgronden of tot vragen die door de rechter geformuleerd zijn.

⁷⁰ *Normen 2000*, op. cit., n. 46 in § 8.1.4.

⁷¹ Informatie van de Nederlandse Centrale Autoriteit, 25 augustus 2003. Zie ook het rapport van Stichting de Ombudsman, op. cit., n. 51, p. 2. Daarentegen blijkt uit een onderzoek naar 33 rechterlijke uitspraken (in de periode 1990-2000) dat in 13 zaken de terugkeer werd geweigerd (bijna 40%): C. Dohmen; L. Frohn, 'Tien jaar Haags Kinderontvoeringsverdrag in Nederland: rechtspraakoverzicht', *NIPR* 2001-1, p. 25. Uit statistieken van 1999 (zie hierna onder 7.1.2) volgt, dat van de 26 verzoeken tot teruggeleiding 2 verzoeken door de rechter werden afgewezen.

gedurende een redelijke termijn aan (artikel 15 Uitvoeringswet).⁷² Indien vervolgens binnen die termijn een verzoek tot terugleiding wordt ingediend, wacht de rechter op de onherroepelijke beslissing op het terugleidingsverzoek.

Verdragszaken kunnen in plaats van in een verzoekschriftprocedure ook in een kort geding behandeld worden.⁷³ Van laatstgenoemde procedure kan slechts gebruik worden gemaakt in spoedeisende zaken. Een alleensprekende rechter behandelt de zaak waarin een onmiddellijke voorziening bij voorraad wordt vereist en is bevoegd deze voorziening te geven. Partijen kunnen vervolgens een bodemprocedure starten bij de Rechtbank, of zij kunnen de (voorlopige) uitspraak accepteren.⁷⁴ Het is ook mogelijk om bij het Hof hoger beroep in te stellen tegen de voorlopige beslissing, waarna nog beroep in cassatie bij de Hoge Raad mogelijk is.⁷⁵ In een kort geding procedure dient de eiser in eerste aanleg te worden vertegenwoordigd door een procureur, maar de gedaagde hoeft niet te zijn vertegenwoordigd.⁷⁶

In de praktijk procedeert de Centrale Autoriteit altijd via een verzoekschriftprocedure. De achtergebleven ouder zal in zeldzame gevallen een kort geding procedure starten voordat de Centrale Autoriteit een verzoekschriftprocedure initieert (omdat de ouder niet eerst hoeft te proberen een minnelijke regeling te treffen).

Overigens is van belang dat in internationale kinderontvoeringszaken verzoekschriftprocedures zelfs sneller kunnen zijn dan kort geding procedures, aangezien in laatstgenoemde procedure hoger beroep moet worden ingesteld binnen vier weken en appel in cassatie binnen acht weken, terwijl deze termijnen voor verzoekschriftprocedures in kinderontvoeringszaken korter zijn (zie 3.6).⁷⁷

3.6 HOGER BEROEP

De verzoeker,⁷⁸ verweerder of andere belanghebbenden hebben slechts twee weken de tijd om bij het Gerechtshof hoger beroep in te stellen tegen een beslissing van de Rechtbank.⁷⁹ Tegen de beslissing van het Gerechtshof staat vervolgens beroep in cassatie open bij de Hoge Raad. Het cassatieberoep moet worden ingesteld binnen vier weken na de beslissing van het Gerechtshof.⁸⁰

Nederland kent geen vereisten waaraan voldaan moet zijn voordat hoger beroep kan worden ingesteld bij het Gerechtshof.⁸¹ Een duidelijke consequentie

⁷² Vergelijk artikel 16 Haags Verdrag 1980.

⁷³ Artikel 11 Uitvoeringswet. Het is ook mogelijk deze twee procedures te combineren. Bijvoorbeeld: Rechtbank Utrecht 13 november 1996, *NIPR* 1997, 89. De vader (de achtergebleven ouder) begon in dit geval zelfstandig een kort geding procedure en daarna verzocht de Centrale Autoriteit om terugkeer in een verzoekschriftprocedure.

⁷⁴ Administration of Justice, *The Court System in the Netherlands*, augustus 2002, p. 12.

⁷⁵ Artikelen 332 en 398 Rv.

⁷⁶ Administration of Justice, *The Court System in the Netherlands*, augustus 2002, p. 12 en artikel 255 lid 1 Rv.

⁷⁷ Artikelen 339 lid 2 en 402 lid 2 Rv.

⁷⁸ Indien de verzoeker werd vertegenwoordigd door de Centrale Autoriteit, is het hoger beroep niet-ontvankelijk indien de Centrale Autoriteit het appelschrift niet ondertekend heeft. Hof Amsterdam 17 april 1997, *FJR* 1999, p. 143, 144.

⁷⁹ Artikel 13 lid 7 Uitvoeringswet. Dit is korter dan de gebruikelijke periode.

⁸⁰ Artikel 13 lid 7 Uitvoeringswet en artikel 426 lid 2 Rv. Voor meer informatie zie § 2.2.

⁸¹ Maar beroep in cassatie bij de Hoge Raad is alleen mogelijk indien er een geschil is over de vraag of het recht, inclusief de procesregels, juist is toegepast.

daarvan is, dat er relatief vaak hoger beroep wordt ingesteld tegen beslissingen op een verzoek tot terugleiding.⁸²

3.7 TENUITVOERLEGGING VAN HET TERUGGELEIDINGSBEVEL

Indien er angst bestaat dat de ouder met het kind zal vluchten, kan de rechter, uit eigen beweging of op verzoek, voorafgaand aan, of nadat een bevel tot terugleiding is gegeven, bepalen dat een kind onder voorlopige voogdij wordt geplaatst. Indien een verzoek tot terugleiding wordt afgewezen, eindigt de voorlopige voogdij van rechtswege.⁸³ Een bevel tot terugleiding is 'uitvoerbaar bij voorraad' en kan dus onmiddellijk ten uitvoer worden gelegd, zelfs indien hoger beroep is ingesteld.⁸⁴

Indien de rechter terugleiding van het kind beveelt (in welk geval wordt aangegeven voor welke datum het kind dient terug te keren), moet het kind worden afgegeven aan degene die gezag over het kind heeft of aan een voogdij-instelling.⁸⁵ Indien nodig kan de hulp van de 'sterke arm' (dat wil zeggen de politie) worden ingeroepen.⁸⁶ De rechter kan, ambtshalve of op verzoek, elke persoon die voor de internationale ontvoering van het kind (mede) verantwoordelijk is veroordelen tot betaling, aan de Centrale Autoriteit of aan degene die het gezag over het kind heeft, van de door deze in verband met de ontvoering en terugleiding van het kind gemaakte kosten.⁸⁷

De rechter kan ook bepalen dat de ontvoerder een dwangsom dient te betalen.⁸⁸ Dit is een bedrag dat de ontvoerder per dag dient te betalen voor elke dag dat niet aan het bevel tot terugleiding is voldaan. Daarnaast is het mogelijk dat de rechter, indien aan het bevel tot terugleiding geen gehoor wordt gegeven, een bevel geeft tot lijfswang met een maximum van een jaar.⁸⁹ Maar uiteraard zorgen dwangsommen of lijfswang op zichzelf niet voor terugkeer van het kind naar de verzoeker en deze maatregelen zullen in veel zaken niet in het belang van het kind zijn.

In de praktijk neemt de Centrale Autoriteit contact op met de ontvoerder en vraagt wanneer het kind zal terugkeren. Indien nodig is de Centrale Autoriteit daarbij behulpzaam en indien er zich problemen voordoen, zal zij trachten deze op te lossen. Bijvoorbeeld door te communiceren met de Centrale Autoriteit van de verzoekende Staat om te proberen te bereiken dat de ontvoerder niet strafrechtelijk zal worden vervolgd indien hij of zij samen met het kind terugkeert. In de meeste zaken doen zich volgens de Nederlandse Centrale Autoriteit, met

⁸² Zie hierna onder 7.1.3.

⁸³ Artikel 13 lid 4 Uitvoeringswet en artikel 1:306a BW.

⁸⁴ Artikel 13 lid 5 Uitvoeringswet. In een kort geding procedure, ingevolge artikel 258 Rv, kan de rechter bepalen dat de beslissing uitvoerbaar bij voorraad is. In ontvoeringszaken zal de rechter dat ook doorgaans doen. Het komt overigens soms voor dat de ontvoerder, nadat een bevel tot terugleiding is gegeven, een kort geding procedure start waarin hij of zij verzoekt de tenuitvoerlegging van het terugleidingsbevel te schorsen.

⁸⁵ Artikel 60 *Wet op de Jeugdhulpverlening* (oud), per 1 januari 2005 vervangen door artikel 1, onder f, *Wet op de Jeugdzorg*.

⁸⁶ Artikel 13 lid 6 Uitvoeringswet en artikel 813 lid 2 Rv.

⁸⁷ Artikel 13 lid 5 Uitvoeringswet. De ontvoerder kan bijvoorbeeld worden veroordeeld tot betaling aan de verzoeker van: de kosten van inschakeling van een detective bureau, advocaat, immateriële schadevergoeding en proceskosten. Rechtbank Zwolle 6 februari 2002, AE1640, *Zaaknr*: 66987/HA ZA 01-700 (<http://www.rechtspraak.nl>).

⁸⁸ Artikelen 611a-611i Rv.

⁸⁹ Artikel 585, 589 Rv. Bijvoorbeeld Rechtbank Rotterdam 18 mei 1999, KG 1999, 175. Zulke bevelen worden zelden gelijktijdig gegeven met het terugleidingsbevel, maar soms legt de rechter een dwangsom of lijfswang op in een kort geding procedure nadat de ontvoerder weigert te voldoen aan het terugleidingsbevel.

betrekking tot de tenuitvoerlegging van rechterlijke bevelen tot terugleiding, geen problemen voor.⁹⁰

4. TOEPASSING VAN HET VERDRAG – INKOMENDE VERZOEKEN TOT ONGANG

4.1 CENTRALE AUTORITEIT - PROCEDURE

Voor het merendeel is de hierboven beschreven procedure gelijklijk van toepassing op verzoeken tot omgang. Een verzoek tot omgang wordt op dezelfde wijze afgehandeld als een verzoek tot terugleiding.⁹¹ Eerst tracht de Centrale Autoriteit een minnelijke regeling te treffen. De ouder wordt bij aangetekende brief gevraagd of hij of zij wil meewerken. Indien een minnelijke regeling niet mogelijk lijkt, dient de Centrale Autoriteit een omgangsverzoek in bij de Rechtbank.⁹²

De Centrale Autoriteit kan de uitvoering van bepaalde handelingen opdragen aan de Raad voor de Kinderbescherming, de Raad hiertoe aanwijzingen geven,⁹³ en bijvoorbeeld de Raad vragen de sociale situatie van het kind te onderzoeken indien er problemen zijn met omgang.⁹⁴

4.2 JURIDISCHE PROCEDURES

De Centrale Autoriteit kan bij de Rechtbank een verzoekschrift indienen om een internationale omgangsregeling te regelen of te beschermen of te verzekeren dat voorwaarden voor de uitoefening van het omgangsrecht worden nageleefd.⁹⁵ De Centrale Autoriteit doet het verzoek uit eigen naam en als vertegenwoordiger van de ouder die om omgang vraagt. Het is de verzoeker echter ook toegestaan, buiten de Centrale Autoriteit om, rechtstreeks een procedure bij de Rechtbank te starten.⁹⁶

De Centrale Autoriteit verzoekt meestal een regeling voor de vakanties en doet daartoe samen met de ouder een voorstel. Indien volgens de Centrale Autoriteit omgang niet aanvaardbaar is, assisteert zij de ouder niet. In de meeste zaken wordt het Haags Verdrag 1980 (artikel 21) en niet het Europees Verdrag 1980 toegepast.⁹⁷ Echter, hoewel de Centrale Autoriteit bij de rechter een verzoek indient op grond van artikel 21, worden in de praktijk dergelijke zaken beoordeeld aan de hand van de relevante regels van het nationale recht, namelijk de artikelen 1:377a-377h BW die het recht op omgang tussen een kind en de ouder zonder gezag regelen. De rechter ontzegt het recht op omgang slechts indien dit in strijd is met de zwaarwegende belangen van het kind.⁹⁸ Er bestaan geen speciale procedurele regels die bepalen dat een verzoek tot omgang op grond van het Haags Verdrag sneller wordt behandeld.

⁹⁰ Informatie van de Nederlandse Centrale Autoriteit, 25 augustus 2003.

⁹¹ Voor meer informatie over de procedure bij de Centrale Autoriteit; kosten en rechtsbijstand; en juridische procedures zie onder 3.

⁹² http://www.travel.state.gov/family/abduction/country/country_510.html (hierna 'Travel').

⁹³ Artikel 7 Uitvoeringswet.

⁹⁴ *Normen 2000*, op. cit., n. 46 in § 8.1.4.

⁹⁵ Artikel 21 lid 3 Haags Verdrag 1980.

⁹⁶ Artikel 4 lid 2 Uitvoeringswet.

⁹⁷ Informatie van de Nederlandse Centrale Autoriteit, 25 augustus 2003.

⁹⁸ *Second Periodic Report by the Kingdom of the Netherlands on the implementation of the UN Convention on the Rights of the Child*, Den Haag, maart 2002, p. 29 (hierna 'Second Periodic Report').

De rechter kan de Raad voor de Kinderbescherming verzoeken bij de mondelinge behandeling aanwezig te zijn. Tijdens de zitting kan de rechter de Raad verzoeken een onderzoek in te stellen naar het belang van het kind. Het onderzoek omvat soms (mede) contacten tussen de ouder die omgang verzoekt en het kind in Nederland, onder toezicht van een medewerker van de Raad. Kinderpsychologen of psychiaters kunnen er zonedig bij betrokken worden.⁹⁹ Gedurende het raadsonderzoek kan, voordat advies over omgang aan de rechter wordt uitgebracht, een aantal mediation bijeenkomsten worden gehouden.¹⁰⁰ Voordat het rapport wordt ingediend bij de rechter geeft de Raad de ouders de gelegenheid hierop hun commentaar te leveren. Vervolgens wordt de rapportage besproken tijdens de mondelinge behandeling bij de rechter.¹⁰¹

Men beziet nog in hoeverre de overheid een rol dient te spelen in mediation en begeleide omgang. Het Ministerie van Justitie heeft enkele experimenten met mediation in omgangszaken gefinancierd.¹⁰² De rechter kan de ouders, op eigen kosten, verwijzen naar een mediator als zij dat willen. Voordat ouders naar de rechter gaan, kunnen zij ook altijd zelf beslissen dat zij hun geschil eerst via mediation willen proberen op te lossen (op eigen kosten). De Centrale Autoriteit kan hen namen geven van erkende mediators.

4.3 TENUITVOERLEGGING VAN BEVELEN

In vrijwel alle zaken verklaart de rechter de uitspraak uitvoerbaar bij voorraad, hetgeen betekent dat de beslissing ten uitvoer kan worden gelegd zelfs indien hoger beroep wordt ingesteld. Indien dit niet het geval is, kan het recht op omgang ten uitvoer worden gelegd indien de uitspraak onherroepelijk is geworden.¹⁰³ Er bestaan geen bijzondere sancties voor het niet naleven van een omgangsregeling. De meer algemene maatregelen uit het civiele recht, zoals een dwangsom, kunnen worden opgelegd.¹⁰⁴

Indien er problemen zijn met betrekking tot het omgangsrecht en de lichamelijke of geestelijke ontwikkeling van het kind wordt bedreigd, kan een ondertoezichtstelling worden uitgesproken.¹⁰⁵ In dat geval is een gezinsvoogd verantwoordelijk voor de ondersteuning van het kind en de ouders. Die gezinsvoogd zal dan proberen de uitoefening van het omgangsrecht goed te organiseren.¹⁰⁶

4.4 KOSTEN EN RECHTSBIJSTAND

Rechtsbijstand in zaken met betrekking tot een omgangsverzoek is beschikbaar indien men voldoet aan de (financiële) voorwaarden om daarvoor in aanmerking te komen. Voor een verzoek om rechtsbijstand gelden dezelfde voorwaarden als in teruggeleidingszaken.¹⁰⁷ De betrokkenheid van de Centrale Autoriteit die optreedt als verzoeker en vertegenwoordiger is gratis.

⁹⁹ Travel, op. cit., n. 92.

¹⁰⁰ Second Periodic Report, op. cit., n. 98, p. 29.

¹⁰¹ Travel, op. cit., n. 92.

¹⁰² Second Periodic Report, op. cit., n. 98, p. 29.

¹⁰³ Artikel 1:377d BW.

¹⁰⁴ De mogelijkheden zijn: dwangsom, lijfswang en reële executie. Artikelen 611a, 585, 812 Rv.

¹⁰⁵ Een ondertoezichtstelling kan worden verzocht door een ouder, Raad voor de Kinderbescherming en Officier van Justitie, maar niet door de Centrale Autoriteit (artikel 1:254 BW).

¹⁰⁶ Er bestaat enige discussie over het misbruik dan wel gebruik van de ondertoezichtstelling om problemen met betrekking tot omgang op te lossen. M.R. Bruning, *Rechtvaardiging van kinderscherming. Naar een nieuw maatregelenpakket na honderd jaar kinderscherming*, Kluwer Rechtswetenschappelijke Publicaties 2001, p. 214-217.

¹⁰⁷ Artikel 16 Uitvoeringswet. Voor meer informatie zie onder 3.4.

5. TOEPASSING VAN HET VERDRAG – UITGAANDE VERZOEKEN TOT TERUGGELEIDING

5.1 VOORKOMEN DAT HET KIND UIT DE JURISDICTIE WORDT ONTVOERD

5.1.1 CIVIEL RECHT

Een verzoek van een ouder om een paspoort aan een kind te verstrekken of een kind bij te schrijven in diens paspoort, wordt alleen gehonoreerd indien schriftelijke toestemming is verkregen van de ouder die het gezag over het kind uitoefent. Indien er een gegronde vrees bestaat dat het kind wordt meegenomen uit Nederland, kan de rechter aan een omgangsregeling de voorwaarde verbinden dat het kind wordt uitgeschreven uit het paspoort van de ouder die omgang met het kind wenst of dat die ouder voorafgaand aan omgang zijn of haar paspoort afgeeft. Indien het kind een dubbele nationaliteit heeft, is medewerking van de ambassade of het consulaat van die andere Staat vereist.¹⁰⁸

Er zijn meer beslissingen die de Nederlandse rechter kan nemen om ontvoering te voorkomen. Een ieder die gezag heeft over het kind kan de rechter verzoeken een beslissing te geven ter zake van het omgangsrecht met betrekking tot dat kind, indien het zich in verband met de uitoefening daarvan buiten Nederland moet begeven. De beslissingen kunnen worden gegeven voor een of meer bezoeken of voor een bepaalde periode. De volgende beslissingen kunnen worden verzocht:

- vaststelling dat de verzoeker het wettig gezag over het kind heeft;
- regeling van de plaats en duur van het verblijf van het kind in het buitenland en, indien nodig, andere omstandigheden met betrekking tot dat verblijf;
- het richten van een verzoek aan de bevoegde autoriteiten van de Staat waar het kind gedurende de omgang verblijft om toezicht te houden of te doen houden op de juiste naleving van het omgangsrecht, in het bijzonder met betrekking tot de plaats en periode, en indien nodig, maatregelen te nemen tot teruggeleiding van het kind nadat de omgangstermijn is verstreken.¹⁰⁹

5.1.2 STRAFRECHT

Hoewel internationale kinderontvoering door een van de ouders, als zodanig, in Nederland niet strafbaar is gesteld, is het opzettelijk onttrekken van de minderjarige aan het wettig over hem gesteld gezag of aan het opzicht van degene die dit bevoegd over hem uitoefent, dit wel. Artikel 279 Wetboek van Strafrecht (Sr) bepaalt dat dit met een gevangenisstraf van ten hoogste zes jaar of een geldboete van de vierde categorie bestraft kan worden.¹¹⁰ Indien list,¹¹¹ geweld of bedreiging met geweld is gebruikt of indien de minderjarige jonger is dan twaalf jaar, dan kan een gevangenisstraf van maximaal negen jaar of een geldboete van de vijfde categorie worden opgelegd. De ontvoerende ouder die geen gezag over het kind heeft, kan ingevolge artikel 279 Sr worden gestraft.

¹⁰⁸ B. De Hart, *Internationale Kinderontvoering. Oorzaken, preventie en oplossingen*, Utrecht: Nederlands Centrum Buitenlanders 2002, p. 64 (hierna 'De Hart'). In een zaak waarin de rechter had bepaald dat het kind moest worden uitgeschreven uit het Marokkaanse paspoort van de vader, verleende het Marokkaanse consulaat hieraan medewerking. Zie Rechtbank Roermond 23 augustus 1988, *Migrantenrecht* 1989, 42.

¹⁰⁹ Artikel 14 Uitvoeringswet.

¹¹⁰ Ten hoogste €11 250,-; voor categorie vijf maximaal €45 000,- (artikel 23 Sr).

¹¹¹ Bijvoorbeeld indien een moeder de vader vraagt of ze het kind naar school zal brengen, maar in plaats daarvan het kind ontvoert.

Ook de ouder die gezamenlijk gezag heeft met de andere ouder, kan zich schuldig maken aan onttrekking aan het gezag.¹¹² Hoewel sommige ouders hiervan beschuldigd zijn, komen dergelijke veroordelingen tamelijk weinig voor.¹¹³

Een ander strafbaar feit is het opzettelijk verbergen of aan de nasporing van ambtenaren van politie of justitie onttrekken van een minderjarige die onttrokken is of zich onttrokken heeft aan het wettig over hem gesteld gezag of het opzicht van degene die dit bevoegd over hem uitoefent. Ingevolge artikel 280 Sr staat hierop een gevangenisstraf van maximaal drie jaar of een geldboete van de vierde categorie. Indien de minderjarige jonger is dan twaalf jaar, geldt een maximum van zes jaar gevangenisstraf en kan een geldboete van de vierde categorie worden opgelegd.¹¹⁴

Indien een kind is ontvoerd, wordt ouders geadviseerd onmiddellijk contact op te nemen met de plaatselijke politie.¹¹⁵ De politie kan overgaan tot nationale (via het Opsporingsregister, OPS) of internationale (Nationaal Schengen Informatie Systeem / NSIS) signalering van het vermiste kind. Indien er aanwijzingen zijn dat het kind niet in een 'Schengen land' verblijft, kan gebruik worden gemaakt van het Interpol X400 netwerk.¹¹⁶

5.2 CENTRALE AUTORITEIT –PROCEDURE

De Nederlandse Centrale Autoriteit treedt voornamelijk op als 'verbinding' tussen de verzoeker en de buitenlandse Centrale Autoriteit. Zij helpt de verzoeker bij het completeren van de relevante formulieren voor het verzoek. Vervolgens controleert zij de formulieren om zich ervan te verzekeren dat het verzoek binnen de reikwijdte van het verdrag valt. Indien nodig zorgt de Centrale Autoriteit ook voor vertaling van de relevante documentatie en zij verstuurt het verzoek naar de buitenlandse Centrale Autoriteit. Vervolgens bewaakt de Centrale Autoriteit de voortgang van de zaak en houdt zij de verzoeker hiervan op de hoogte.

De Centrale Autoriteit kan assistentie van de Raad voor de Kinderbescherming inroepen. Indien de ontvoerder weigert het kind te laten terugkeren, kan de Centrale Autoriteit de Raad vragen om onderzoek te doen en informatie te verstrekken over de situatie van het kind indien het terugkeert naar Nederland. De Centrale Autoriteit kan de Raad ook verzoeken informatie te verstrekken ten behoeve van een terugleidingsprocedure in een andere Staat.¹¹⁷

5.3 BESCHERMING EN ASSISTENTIE BIJ TERUGGELEIDING

De Centrale Autoriteit zorgt, indien nodig, voor ondersteuning, advies en informatie. Er bestaat een aantal non-gouvernementele organisaties in Nederland die ouders kunnen adviseren en ondersteunen.¹¹⁸ In de praktijk keren

¹¹² HR 15 februari 2005, 01198/04, AR8250.

¹¹³ B. De Hart, op. cit., n. 108, in, *Utrecht: Nederlands Centrum Buitenlanders 2002*, p. 63. Bijvoorbeeld Rechtbank Assen 19 maart 2003, AF5918, *Zaaknr:*19/810118-01.

¹¹⁴ Cumulatie van de artikelen 279 en 280 Sr is mogelijk.

¹¹⁵ http://www.justitie.nl/publiek/familie_en_gezin/kinderbescherming/internationale_kinderontvoering.

¹¹⁶ <http://www.interpol.int/Public/Children/Missing/NationalLaws/mcNetherlands.asp>.

¹¹⁷ *Normen 2000*, op. cit., n. 46 in § 8.1.4.

¹¹⁸ Voor meer informatie, zie hierna onder 6.2.

kinderen meestal naar Nederland terug zonder dat de Centrale Autoriteit daarbij betrokken is. Daardoor is de Centrale Autoriteit er over het algemeen niet van op de hoogte wat er na terugkeer met kinderen gebeurt.¹¹⁹

5.4 KOSTEN EN RECHTSBIJSTAND

De hulp van de Nederlandse Centrale Autoriteit is kosteloos. Maar de verzoeker of de ontvoerder dient de reiskosten voor de terugkeer van het kind naar Nederland te betalen.

In 2002 werd in het parlement de suggestie gedaan om een fonds in te stellen waaruit kosten die ouders maken voor rechtshulp in procedures die zij in het buitenland voeren, nadat het kind is teruggekeerd (bijvoorbeeld procedures over gezag en omgang), (gedeeltelijk) zouden kunnen worden vergoed, omdat ouders vaak geen kosteloze rechtsbijstand in het buitenland kunnen krijgen en zelf de juridische kosten niet kunnen betalen. De Minister van Justitie achtte de oprichting van een dergelijk fonds echter onwenselijk, omdat het discriminerend zou zijn aangezien in andere procedures in het buitenland waarbij Nederlanders zijn betrokken, bij financieel onvermogen ook niet wordt bijgesprongen door de Nederlandse staat.¹²⁰

6. KENNIS VAN HET VERDRAG

6.1 SCHOLING VAN DE CENTRALE AUTORITEIT, RECHTERS EN ADVOCATEN

Nederlandse vertegenwoordigers hebben deelgenomen aan juridische conferenties in De Ruwenberg en Noordwijk en er is altijd een Nederlandse delegatie aanwezig bij de vergaderingen van de 'Special Commission' over het Haags Verdrag 1980 in Den Haag.

Aangezien het aantal Haagse Verdragszaken beperkt is, worden er voor rechters en advocaten niet vaak conferenties over kinderontvoering georganiseerd. Niettemin krijgen rechters een zekere scholing op dit terrein. Op 11 oktober 2002 is bijvoorbeeld een aantal kinderrechters op bezoek geweest bij het Permanent Bureau van de Haagse Conferentie.¹²¹ Op 10 juni 2004 werd er door Defence for Children International-Nederland een eendaagse cursus over internationale kinderontvoering georganiseerd.

Het personeel van de Centrale Autoriteit krijgt 'scholing' via het hoofd. Indien het hoofd van de Centrale Autoriteit informatie ontvangt (bijvoorbeeld van de afdeling wetgeving) stelt zij daar tijdens een vergadering de juristen van de

¹¹⁹ Informatie van de Nederlandse Centrale Autoriteit, 25 augustus 2003. De Nederlandse Centrale Autoriteit is volgens de Minister van Justitie niet verplicht informatie te verzamelen over hetgeen met een kind gebeurt na zijn of haar teruggeleiding: *Kamerstukken II 2000/01*, 27 400 VI, nr. 14, p. 6.

¹²⁰ *Niet-dossierstuk 2002-2003, just020844, Tweede Kamer*, 22 oktober 2002, p. 2. Dit was reeds eerder voorgesteld: *Kamerstukken II 2000-2001*, 27 400 VI, nr. 14 en nr. 50. Het probleem van verkrijging van rechtsbijstand in het buitenland werd ook genoemd als een van de belangrijkste knelpunten in de toepassing van het Verdrag in het rapport van Stichting de Ombudsman, op. cit., n. 51 op p. 3, 4.

¹²¹ Informatie van de Nederlandse Centrale Autoriteit, 25 augustus 2003.

Centrale Autoriteit van op de hoogte. In aanvulling hierop volgen de personeelsleden juridische en niet-juridische cursussen.¹²²

6.2 INFORMATIE VOOR EN ONDERSTEUNING VAN HET (ALGEMEEN) PUBLIEK

De Nederlandse Centrale Autoriteit heeft een brochure¹²³ gemaakt over internationale kinderontvoering. Deze brochure is op verzoek voor iedereen in het Nederlands en Engels verkrijgbaar. De Nederlandse Centrale Autoriteit heeft geen eigen website. Er staat echter wel informatie op de website van het Ministerie van Justitie (in het Nederlands).¹²⁴ De website en brochure vermelden wat ouders moeten doen indien hun kind ontvoerd is. Ouders wordt geadviseerd om in de eerste plaats zo snel mogelijk contact op te nemen met de Centrale Autoriteit. De Centrale Autoriteit werkt aan de ontwikkeling van een nieuwe website en brochure.

Een aantal non-gouvernementele organisaties (NGO's) besteedt naast andere activiteiten aandacht aan internationale kinderontvoeringszaken (bijvoorbeeld Defence for Children International-Nederland, Stichting de Ombudsman), maar op één organisatie na, Stichting Gestolen Kinderen, die haar activiteiten beperkt tot het ondersteunen van ouders in zaken van dreigende ontvoering en aan ouders van wie een kind uit Nederland ontvoerd is, bestaat er nog geen NGO die zich exclusief richt op kinderontvoeringszaken. De meeste websites over kinderontvoering zijn in het Nederlands, maar er is een website met Engelstalige informatie namelijk <http://www.missingkids.nl>.

De Centrale Autoriteit heeft bijeenkomsten georganiseerd met organisaties die actief zijn op het terrein van kinderontvoering. Tijdens de eerste bijeenkomst is een lijst met (praktische) problemen samengesteld. Vervolgens zijn er werkgroepen opgericht die voorstellen hebben gedaan om die problemen op te lossen.¹²⁵ Het hoofd van de Centrale Autoriteit heeft de intentie de organisaties in het veld ieder jaar te consulteren.¹²⁶ Zo vond er op 18 november 2003 een expert meeting plaats waarin de taak en rol van de Centrale Autoriteit met betrekking tot inkomende zaken werden besproken.

7. HET VERDRAG IN DE PRAKTIJK – EEN STATISTISCHE ANALYSE VAN VERZOEKEN IN 1999¹²⁷

De Nederlandse Centrale Autoriteit heeft in 1999 in totaal 58 nieuwe verzoeken behandeld, hetgeen Nederland een twaalfde plaats opleverde in de rij van meest drukke jurisdicties in dat jaar.¹²⁸

¹²² Ibid.

¹²³ Ministerie van Justitie, *Internationale kinderontvoering*, oktober 2002 en enkele eerdere versies. Sinds november 2004 is er een geheel vernieuwde brochure.

¹²⁴ http://www.justitie.nl/publiek/familie_en_gezin/kinderbescherming/internationale_kinderontvoering

¹²⁵ Er is bijvoorbeeld een protocol voor de politie opgesteld met betrekking tot de afhandeling van kinderontvoeringszaken.

¹²⁶ Informatie van de Nederlandse Centrale Autoriteit, 25 augustus 2003.

¹²⁷ De volgende analyse is gebaseerd op *A Statistical Analysis of Applications made in 1999 under the Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction*, geschreven door Professor Nigel Lowe, Sarah Armstrong en Anest Mathias en beschikbaar op http://www.hcch.net/index_en.php?act=publications.details&pid=2847&dtid=32.

¹²⁸ De Verenigde Staten, Engeland en Wales, Duitsland, Australië, Frankrijk, Italië, Canada, Nieuw-Zeeland, Spanje, Mexico en Ierland behandelden meer zaken in 1999.

Inkomende verzoeken tot teruggeleiding	26
Uitgaande verzoeken tot teruggeleiding	21
Inkomende verzoeken tot omgang	8
Uitgaande verzoeken tot omgang	3
Totaal aantal verzoeken	58

7.1 INKOMENDE VERZOEKEN TOT TERUGGELEIDING

7.1.1 DE VERDRAGSSTATEN DIE DE VERZOEKEN DEDEDEN

Verzoekende Staten		
	Aantal verzoeken	Percentage
Verenigd Koninkrijk-England en Wales	5	19
Italië	3	12
Duitsland	2	8
Portugal	2	8
Verenigde Staten	2	8
Australië	1	4
Canada	1	4
Colombia	1	4
Cyprus	1	4
Griekenland	1	4
Israël	1	4
Nieuw-Zeeland	1	4
Polen	1	4
Slowakije	1	4
Spanje	1	4
Zuid-Afrika	1	4
Zwitserland	1	4
Totaal	26	~100

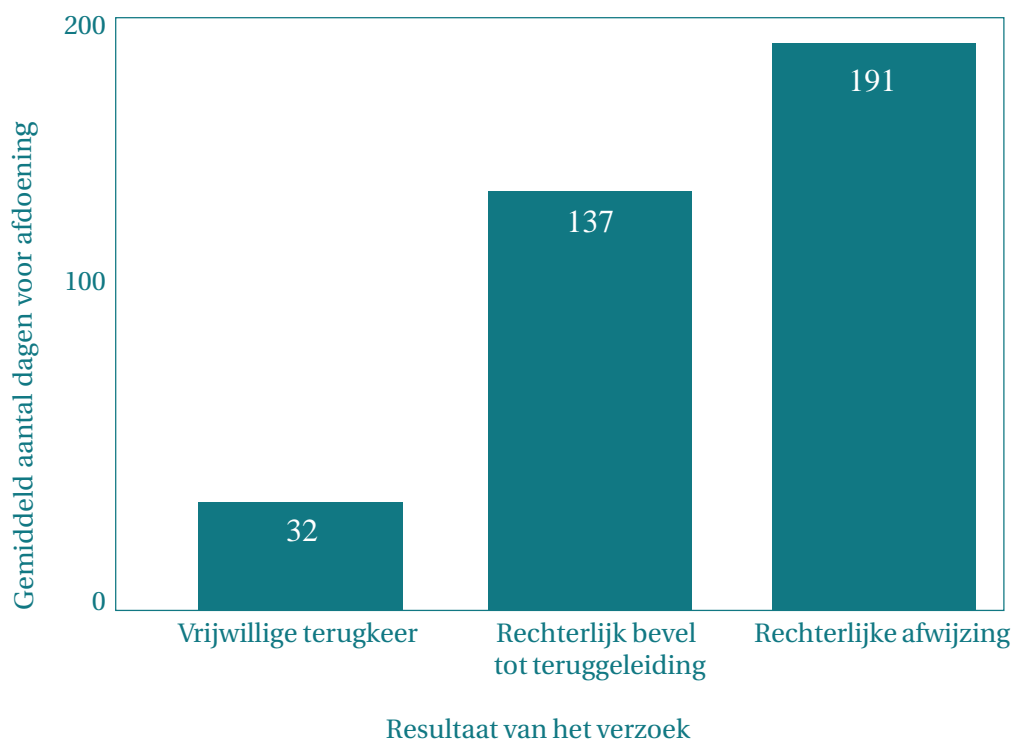
Het grootste gedeelte van de verzoeken tot teruggeleiding kwam uit Engeland en Wales, in totaal 19%. Het daarna grootste aantal verzoeken ontving men uit voornamelijk Europese Staten, namelijk Italië, buurland Duitsland, Portugal en de Verenigde Staten. Eén verzoek was geregistreerd als zijnde afkomstig uit Slowakije, hoewel dit in 1999 geen Verdragsstaat was.

7.1.2 DE RESULTATEN VAN DE VERZOEKEN

Resultaat van het verzoek		
	Aantal	Percentage
Weigering	8	31
Vrijwillige terugkeer	5	19
Rechterlijk bevel tot teruggeleiding	10	38
Rechterlijke afwijzing	2	8
Ingetrokken	1	4
Lopende zaak	0	0
Overige	0	0
Totaal	26	100

Relatief gezien werd er een hoog aantal verzoeken geweigerd, 31% ten opzichte van een algemeen gemiddelde van 11%. Hiertegenover staat, dat de rest van de cijfers voor Nederland naar verhouding positiever is. Er was een iets lager aantal afwijzingen door de rechter, 8% vergeleken met een algemeen gemiddelde van 11%. Met 19% was het aantal vrijwillige teruggeleidingen iets hoger dan het algemene gemiddelde van 18%. Het aantal teruggeleidingen via de rechter was met 38% eveneens hoger dan het algemene gemiddelde van 32%. Daardoor resulteerde een groot deel van de verzoeken in teruggeleiding, 58%, vergeleken met een algemeen gemiddelde van 50%. In totaal eindigde 67% van de verzoeken in terugkeer op vrijwillige basis danwel via de rechter. Twaalf verzoeken kwamen bij de rechter terecht, in totaal 46% van alle verzoeken. Daarvan resulteerde 83% in een rechterlijk bevel tot teruggeleiding van het kind, hetgeen hoger is dan – het algemene gemiddelde van 74%.

7.1.3 DE TIJD TUSSEN HET VERZOEK EN HET EINDRESULTAAT

Er was informatie beschikbaar over de snelheid van 4 van de 5 verzoeken die eindigden in vrijwillige terugkeer en van alle rechterlijke bevelen tot teruggeleiding en rechterlijke afwijzingen. De grafiek hierboven verwijst daarom alleen naar deze zaken. De gemiddelde snelheid van vrijwillige terugkeer was, met 32 dagen, duidelijk sneller dan het algemene gemiddelde van 84 dagen. De tien teruggeleidingen op grond van een rechterlijk bevel namen gemiddeld 137 dagen in beslag, hetgeen langzamer is dan het algemene gemiddelde van 107 dagen. Met 191 dagen was de gemiddelde tijd voor een rechterlijke afwijzing van een verzoek eveneens langer dan het algemene gemiddelde van 147 dagen. De volgende tabel laat het minimum en maximum aantal dagen zien in iedere categorie alsmede de gemiddelde en mediaan gemiddelde tijd.

Aantal dagen nodig voor het bereiken van het eindresultaat			
	Resultaat van het verzoek		
	Vrijwillige terugkeer	Rechterlijk bevel tot teruggeleiding	Rechterlijke afwijzing
Gemiddeld	32	137	191
Mediaan	28	130	191
Minimum	0	75	179
Maximum	71	274	202
Aantal zaken	4	10	2

Deze tabel laat zien dat het in beide gevallen van rechterlijke afwijzing van het teruggeleidingsverzoek een lange tijd duurde voor er een beslissing werd genomen, respectievelijk 179 dagen en 202 dagen.

In totaal waren 4 van de 12 rechterlijk beslissingen het resultaat van hoger beroep. Met 33% is dit een hoog percentage vergeleken met het algemene gemiddelde van 14%. Dit hoge aantal zaken waarin hoger beroep is ingesteld, verklaart misschien ten dele waarom het gemiddelde aantal dagen voor afdoening van een zaak zowel in geval van rechterlijke toewijzing als afwijzing van een verzoek relatief lang is. Van de rechterlijke bevelen tot teruggeleiding waren er drie het resultaat van hoger beroep. Gemiddeld duurde het 158 dagen voor in deze zaken een beslissing was genomen. Dit was sneller dan het algemene gemiddelde van 208 dagen. Eén hoger beroep resulteerde in een rechterlijke afwijzing. Het duurde in die zaak 202 dagen voor er een beslissing was en dat is langzamer dan het algemene gemiddelde van 176 dagen.

Een andere factor die ongetwijfeld bijdraagt aan de over het algemeen relatief langzame doorlooptijden is de tijd die men gebruikt om te proberen een minnelijke regeling te treffen.¹²⁹ Hoe dan ook, afgezien van deze 'verzachtende' factoren, blijft het een feit dat Nederland binnen de EU een van de langzaamste is in de afhandeling van verzoeken door de rechter. Het is veelzeggend dat er, op basis van de statistieken uit 1999, geen enkele rechterlijke beslissing binnen zes weken, de deadline zoals geformuleerd in artikel 11 lid 3 van de herziene Brussel II Verordening, werd genomen. Sterker nog, het snelste rechterlijk bevel tot teruggeleiding werd verkregen binnen 75 dagen nadat het verzoek was ingediend. Echter, volgens de Centrale Autoriteit,¹³⁰ zijn de tijden voor de afdoening van zaken inmiddels sterk verbeterd in die zin, dat in 2003 de mondelinge behandeling van zaken doorgaans binnen drie weken plaatsvindt en dat de beslissing binnen een of twee weken daarna volgt.

7.2 INKOMENDE VERZOeken TOT OMGANG

7.2.1 DE VERDRAGSSTATEN DIE DE VERZOeken DEDEN

Verzoekende Staten		
	Aantal verzoeken	Percentage
Australië	1	13
Canada	1	13
Finland	1	13
Frankrijk	1	13
Hongarije	1	13
Spanje	1	13
Verenigde Staten	1	13
Zuid-Afrika	1	13
Totaal	8	~100

¹²⁹ Zie hiervoor onder 3.2.

¹³⁰ Informatie van de Nederlandse Centrale Autoriteit, 25 augustus 2003.

Met 8 van de 34 inkomende verzoeken, lag het aantal omgangsverzoeken boven het algemene gemiddelde van 17%, namelijk 24% van alle ontvangen verzoeken. Alle 8 verzoeken tot omgang waren afkomstig van verschillende Staten. Geen van de Verdragsstaten die meer dan één teruggeleidingsverzoek indiende, deed een verzoek tot omgang. Het beeld met betrekking tot omgangsverzoeken is daardoor geheel anders dan van teruggeleidingsverzoeken.

7.2.2 DE RESULTATEN VAN DE VERZOEKEN

Resultaat van verzoek		
	Aantal	Percentage
Weigering door de Centrale Autoriteit	1	13
Omgang vrijwillig overeengekomen	1	13
Omgang door de rechter bevolen	3	38
Omgang door de rechter geweigerd	2	25
Overige	0	0
Lopende zaak	1	13
Ingetrokken	0	0
Totaal	8	~100

Omgang werd of door de rechter opgelegd of vrijwillig overeengekomen in 51% van de zaken, vergeleken met een algemeen gemiddelde van 43%. Het omgangsverzoek werd door de rechter in twee zaken afgewezen. Er werd slechts één zaak door de Centrale Autoriteit geweigerd en er was nog één lopende zaak.

7.2.3 DE TIJD TUSSEN HET VERZOEK EN HET EINDRESULTAAT

Tijd voor een rechterlijke beslissing		
	Aantal	Percentage
0-6 weken	0	0
6-12 weken	0	0
3-6 maanden	1	20
Meer dan 6 maanden	4	80
Totaal	5	100

Het is duidelijk dat verzoeken tot omgang traag werden afgehandeld. Geen enkele rechterlijke beslissing werd binnen 3 maanden gegeven en de overgrote meerderheid, 80%, duurde langer dan 6 maanden. Dit is vergelijkbaar met het algemene gemiddelde van 71% van de rechterlijke beslissingen die meer dan zes maanden in beslag nemen. Hier tegenover staat dat er een vrijwillige regeling werd getroffen binnen 6-12 weken terwijl, volgens het algemene gemiddelde, 42% van de minnelijke regelingen na meer dan zes maanden tot stand komt.

8. CONCLUSIE

Concluderend kan men zeggen dat Nederland in velerlei opzichten het Verdrag op een effectieve wijze heeft geïmplementeerd. Voor het grootste gedeelte voldoet Nederland zeker aan de aanbevelingen met betrekking tot 'good practice' zoals die zijn opgenomen in de *Guide to Good Practice on Central Authority Practice and Implementing Measures* die gepubliceerd is door het Permanent

Bureau van de Haagse Conferentie.¹³¹ De Centrale Autoriteit werkt efficiënt en effectief. De communicatie over het Verdrag is goed. De Centrale Autoriteit is in staat in verschillende talen te communiceren en voorziet in informatie op een website en in brochures. De informatie op internet en in de brochure wordt herzien en verbeterd. De Centrale Autoriteit doet haar uiterste best om een minnelijke regeling te treffen (hoewel hieraan misschien te veel tijd wordt besteed –zie hierna) en het aantal gevallen van vrijwillige terugkeer is hoger dan het algemene gemiddelde. Verder geldt dat de overgrote meerderheid (83% in de statistieken van 1999) van de teruggeleidingsverzoeken die naar de rechter gaan, eindigen in een bevel tot teruggeleiding. Het blijkt dat er weinig, misschien zelfs geen, problemen bestaan met betrekking tot de opsporing van het kind, noch met de tenuitvoerlegging van bevelen tot teruggeleiding. Verder heeft de Centrale Autoriteit bijeenkomsten georganiseerd met organisaties die actief zijn op het terrein van kindervervoering om de toepassing van het Verdrag te verbeteren. Nederland kent ruime bepalingen met betrekking tot rechtsbijstand voor inkomende verzoeken. Rechtsbijstand is beschikbaar voor de achtergebleven ouder (indien de Centrale Autoriteit niet gratis als verzoeker optreedt) en voor de ontvoerder.

Echter, een bijzonderheid in het Nederlandse systeem is dat de Centrale Autoriteit in juridische procedures als verzoeker én als vertegenwoordiger van de achtergebleven ouder optreedt. Hoewel er in potentie een belangenconflict bestaat tussen beide posities, kleven hieraan niettemin enkele voordelen alsmede enkele nadelen in die zin, dat de Centrale Autoriteit een expertise heeft verkregen met betrekking tot de behandeling van verzoeken en de rechter van objectieve informatie kan voorzien. Aan de andere kant, kan worden beargumenteerd dat dit systeem de achtergebleven ouders te veel bevoordeelt, hetgeen vragen kan oproepen met betrekking tot het beginsel van ‘equality of arms’. Hierbij dient er echter op gewezen te worden dat de achtergebleven ouder ook, met behulp van een eigen advocaat, zelfstandig een teruggeleidingsverzoek kan doen (in iedere fase van het proces), hoewel van deze mogelijkheid zelden gebruik wordt gemaakt. Vertegenwoordiging door de Centrale Autoriteit lijkt weinig problemen voor de achtergebleven ouders te hebben veroorzaakt.

Aan de andere kant is de rol van de Centrale Autoriteit, die tracht vrijwillige terugkeer of een andere minnelijke regeling te treffen, maar in een latere fase optreedt als ‘advocaat’ van de achtergebleven ouder, bekritiseerd, omdat dit verwarring kan veroorzaken –ondanks het feit dat de positie van de Centrale Autoriteit wordt uitgelegd in brieven die zij naar de ontvoerder stuurt.

Nederland kan ook worden bekritiseerd voor het niet concentreren van rechtsmacht in internationale kindervervoeringszaken in een beperkt aantal gerechten. Zoals de *Guide to Good Practice: Implementing Measures* vermeldt,¹³² “The Conclusions from the Fourth Special Commission, as well as Conclusions from a number of judicial seminars stress the importance and desirability of concentrating jurisdiction in Hague return cases”.

De voornaamste voordelen van een dergelijke concentratie zijn, zoals de *Guide to Good Practice: Implementing Measures* vermeldt,¹³³ “an accumulation of experience among the judges concerned; and, as a result, the development of

¹³¹ Zie *Guide to Good Practice*, Parts I *Central Authority Practice* and II *Implementing Measures* (*Jordan's Family Law*, 2003) en beschikbaar op de website van de Haagse Conferentie op http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.publications&dtid=3&cid=24.

¹³² *Ibid.*

¹³³ *Ibid.*

of mutual confidence between judges and authorities in different legal systems; the creation of a high level of interdisciplinary understanding of Convention objectives, in particular the distinction from custody proceedings; mitigation against delay; and greater consistency of practice by judges and lawyers”.

Dit lijkt relevant te zijn voor het Nederlandse systeem aangezien momenteel veel rechters slechts één of twee zaken per jaar behandelen en daardoor relevante ervaring en gedetailleerde kennis van het Verdrag ontbreekt. Hoewel er enige discussie gaande is geweest over het beperken van het aantal gerechten dat bevoegd is verzoeken op grond van het Haags Verdrag te behandelen, zijn er ten tijde van dit schrijven geen concrete plannen om het systeem te wijzigen (maar dit blijft onder de aandacht).

Een punt van zorg met betrekking tot het Nederlandse systeem is dat, in ieder geval volgens de statistieken uit 1999,¹³⁴ zaken in het algemeen langzaam worden afgehandeld. In het bijzonder ten aanzien van terugleidingsverzoeken geldt, dat Nederland een van de traagste is binnen de Europese Unie. Hoewel dit ten dele kan worden verklaard door de tijd die men benut voor het overeenkomen van een vrijwillige terugkeer en vanwege het relatief grote aantal zaken waarin hoger beroep wordt ingesteld, blijft het een feit dat Nederland moeite zal hebben met het halen van de norm van artikel 11 lid 3 van de herziene Brussel II Verordening, waarin is bepaald dat in zaken die vallen onder het Haags Verdrag binnen zes weken een rechterlijke beslissing met betrekking tot de terugleiding van een kind moet zijn gegeven. Wellicht dat het daarom nuttig zou zijn indien Nederland zou overwegen de tijd voor het bereiken van een minnelijke regeling te beperken voordat een verzoek bij de rechter wordt ingediend (veel andere jurisdicties voeren die twee processen gelijktijdig). Aandacht zou eveneens moeten worden besteed aan het veelvuldig instellen van hoger beroep, hoewel dit wellicht niet nodig is indien de rechtsmacht in eerste aanleg geconcentreerd wordt, aangezien een dergelijke wijziging op zichzelf misschien al het aantal ingestelde hoger beroepen beperkt.

9. SAMENVATTING VAN AANDACHTSPUNTEN

- De Centrale Autoriteit heeft geen eigen website maar (overigens beperkte) informatie is beschikbaar (en alleen in het Nederlands) op de website van het Ministerie van Justitie.
- Het optreden van de Centrale Autoriteit in rechtszaken als verzoeker én als vertegenwoordiger van de achtergebleven ouder, terwijl zij daarvoor actief betrokken is bij onderhandelingen tussen partijen met de bedoeling om een minnelijke regeling te treffen, heeft verwarring veroorzaakt en creëert een potentieel belangenconflict.
- De rechtsmacht in Verdragszaken is in eerste aanleg toegekend aan alle Rechtbanken. Dit betekent dat de meeste rechters, gezien het relatief geringe aantal zaken dat naar de rechter gaat, weinig ervaring hebben met en geen gedetailleerde kennis hebben van het Verdrag.
- Hoewel volgens de Centrale Autoriteit de snelheid inmiddels is verbeterd, behoort Nederland -volgens statistieken uit 1999- tot een van de traagste landen binnen de Europese Unie als het gaat om de snelheid van de afdoening van terugleidingsverzoeken.
- Er wordt in relatief veel terugleidingszaken hoger beroep ingesteld.

¹³⁴ Zie echter 7.1.3. De Centrale Autoriteit heeft aangegeven dat de doorlooptijden sindsdien enorm verbeterd zijn.

10. SAMENVATTING VAN ‘GOOD PRACTICES’

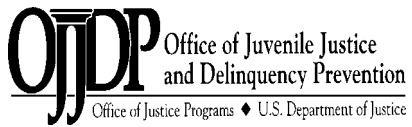
- De Centrale Autoriteit werkt efficiënt en is in staat in verschillende andere talen dan het Nederlands te communiceren: Engels, Frans en Duits.
- Er is informatie beschikbaar op de website van het Ministerie van Justitie en in brochures en de Centrale Autoriteit werkt aan een nieuwe website.
- In aanvulling op de Uitvoeringswet is er een protocol opgesteld waarin is geregeld hoe de Centrale Autoriteit in kinderonvoeringszaken dient te handelen.
- De Centrale Autoriteit heeft het initiatief genomen om bijeenkomsten te organiseren met organisaties die werken op het terrein van kinderonvoering, om zo de toepassing van het Verdrag te verbeteren.
- Er blijken weinig, tot geen, problemen te zijn met de opsporing van kinderen.
- De verzoeker hoeft niet te betalen voor het verzoek indien de Nederlandse Centrale Autoriteit de zaak bij de rechter aanhangig maakt.
- Nederland verstrekt, indien aan een aantal voorwaarden is voldaan, rechtsbijstand aan zowel de achtergebleven ouder (indien de Centrale Autoriteit niet als verzoeker optreedt) als aan de ontvoerder.
- Indien het in inkomende teruggeleidingszaken nodig is om documenten in het Nederlands te vertalen, regelt de Centrale Autoriteit -in uitzonderlijke gevallen en indien spoed dit vereist- zelf de kosteloze vertaling daarvan.
- De Centrale Autoriteit zorgt voor vertaling van uitgaande teruggeleidingsverzoeken zonder de verzoeker hiervoor kosten te berekenen.
- Nederland heeft de toetreding tot het Verdrag van de meeste Toetredende staten aanvaard.

APPENDIX

Op 1 januari 2005, is het Verdrag van kracht tussen de volgende 73 Verdragsstaten en Nederland.

Verdragsstaat	Inwerkingtreding
ARGENTINIË	1 JUNI 1991
AUSTRALIË	1 SEPTEMBER 1990
BAHAMAS	1 FEBRUARI 1994
BELARUS	1 MEI 1998
BELGIË	1 MEI 1999
BELIZE	1 SEPTEMBER 1990
BOSNIË-HERZEGOVINA	1 DECEMBER 1991
BRAZILIË	1 APRIL 2002
BULGARIJE	1 FEBRUARI 2004
BURKINA FASO	1 SEPTEMBER 1992
CANADA	1 SEPTEMBER 1990
CHILI	1 JULI 1994
CHINA-HONG KONG	1 SEPTEMBER 1997
CHINA-MACAO	1 MAART 1999
COLOMBIA	1 SEPTEMBER 1998
COSTA RICA	1 APRIL 2002
CYPRUS	1 MAART 1995
DENEMARKEN	1 JULI 1991
DOMINICAANSE REPUBLIEK	1 JANUARI 2005
DUITSLAND	1 DECEMBER 1990

ECUADOR	1 MEI 1992
EL SALVADOR	1 APRIL 2002
ESTLAND	1 APRIL 2002
FJI	1 APRIL 2003
FINLAND	1 AUGUSTUS 1994
FRANKRIJK	1 SEPTEMBER 1990
GEORGIË	1 NOVEMBER 1997
GRIEKENLAND	1 JUNI 1993
GUATEMALA	1 MEI 2002
HONDURAS	1 JUNI 1994
HONGARIJE	1 SEPTEMBER 1990
Ierland	1 OKTOBER 1991
IJSLAND	1 DECEMBER 1996
ISRAËL	1 DECEMBER 1991
ITALIË	1 MEI 1995
KROATIË	1 DECEMBER 1991
LETLAND	1 APRIL 2002
LITOUWEN	1 OKTOBER 2004
LUXEMBURG	1 SEPTEMBER 1990
MALTA	1 APRIL 2002
MAURITIUS	1 AUGUST 1993
MEXICO	1 OKTOBER 1991
REPUBLIEK VAN MOLDAVIË	1 APRIL 2002
MONACO	1 MAART 1993
NIEUW ZEELAND	1 SEPTEMBER 1991
NOORWEGEN	1 SEPTEMBER 1990
OEZBEKISTAN	1 APRIL 2002
OOSTENRIJK	1 SEPTEMBER 1990
PANAMA	1 JUNI 1994
PARAGUAY	1 APRIL 2002
PERU	1 MEI 2002
POLEN	1 NOVEMBER 1992
PORTUGAL	1 SEPTEMBER 1990
ROEMENIË	1 MAART 1993
SERVIË EN MONTENEGRO	1 DECEMBER 1991
SINT KITTS EN NEVIS	1 OKTOBER 1994
SLOVENIË	1 JULI 1994
SLOWAAKSE REPUBLIEK	1 FEBRUARI 2001
SPANJE	1 SEPTEMBER 1990
SRI LANKA	1 APRIL 2002
THAILAND	1 DECEMBER 2002
TRINIDAD EN TOBAGO	1 JUNI 2002
TSJECHIË	1 MAART 1998
TURKIJE	1 JULI 2000
TURKMENISTAN	1 MEI 1998
URUGUAY	1 JANUARI 2002
VENEZUELA	1 JANUARI 1997
VERENIGD KONINKRIJK	1 SEPTEMBER 1990
VERENIGDE STATEN VAN AMERIKA	1 SEPTEMBER 1990
VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE REPUBLIEK VAN MACEDONIË	1 DECEMBER 1991
ZIMBABWE	1 NOVEMBER 1995
ZUID-AFRIKA	1 NOVEMBER 1997
ZWEDEN	1 SEPTEMBER 1990
ZWITSERLAND	1 SEPTEMBER 1990

In Cooperation with the

Charles B. Wang International Children's Building
699 Prince Street
Alexandria, Virginia 22314-3175
U.S.A.
Tel: +1 (703) 224 2150